

Praha. 28. říjen roku 1918. Bylo pondělí, první pracovní den v týdnu. Jenže tramvaje nejezdily a obchody byly zavřeny. Na dveřích jednoho zavřeného krámu si lidé mohli přečíst cedulku: „Zavřeno za příčinou převratu“. Zdálo se pak bylo slyšet nadšené volání: „Nazdar!“ Ulicemi se trousily první davy lidí. Nesli transparent s nápisem: „300 let jsme trpěli“. V tu chvíli si člověk uvědomil, že se stává svědkem historického okamžiku. Ten den se na mapě Evropy zrodil nový stát – Československo.

Takové je ráno 28. října před sto lety. Návojský učitel Josef Vitouš však v našich koncích tuší velké změny už o několik týdnů dříve a 18. září do školní kroniky vepíše zápis s názvem TUŠENÍ...

„Kdo četl denně noviny, cosi tuší. Poslanec Staněk promluvil v říšské radě. Jaká to odvážná řeč! Co to znamená?

České srdce cosi tuší, o čemž však nesmí hlasitě hovořiti. Či přece stane se skutečností krásný náš sen. Zdá se mi, že vidím v dálce vycházející slunce a na jeho jasné tváři ostře rýsuje se slovo: REPUBLIKA“

Dny však plynuly dále, český člověk ještě musel mlčet, ale situace se postupně měnila. Když 27. října roku 1918 přestalo Rakousko-Uhersko bojovat, zavládne mezi českým lidem obrovská naděje, která skutečně skončí splněním dávného snu. Slavná slova z tohoto dne, která zazněla v Praze, tentokrát vynechám a podíváme se, jak tuto historickou změnu zaznamenaly naše kroniky. Ve všech je zmínka o 28. říjnu roku 1918 jako o dni, kdy se český a slovenský národ stal svobodným. Nejpoznatelnější zápis je však opět od návojského pana učitele Vitouše...

„JSME NÁRODEM SVOBODNÝM!

28. října 1918 plesá národ český. Dávný jeho sen, touha po samostatnosti, stává se dnes skutkem. Staří, mladí, opuštění, chudáci i zámožní Čechové plesají; s tváří usměvavou, se srdcem radostí tlukoucím podává druh druhu ruku, aby přál mu všeho dobra v osvobozené vlasti, v milé, drahé republice Československé. Zraky všech obrací se k osobě profesora T. G. Masaryka. Vždyť to byla vůdčí hvězda na cestě k našemu osvobození.

Československý lid jednohlasně jmenuje prezidentem československé republiky profesora T. G. Masaryka, který dlí v přátelské cizině, aby dokončil svoje dílo.

Sousedí naši, Slováci, jásají s námi. Jsou s námi osvobozeni ze spárů dvouhlavé černé bestie, která jim, jako nám, spáry svoje vztekle zatínala do těla. Dnes už necítíme, a vy bratři Slováci, jistě též né bolest otevřených jizev, prokletou nestvůrou způsobených. Maďar, který vás tak vysával, dnes vzteky třese se.... Tušíme, že Maďaři s těžkým srdcem loučiti se budou se Slovenskem... Situace ponenáhlu se vyjasňuje. Do škol nastupuje slovenské a české učitelstvo....

Jsme svobodní! Věta tato zní neodolatelným kouzlem. Byli jsme osvobozeni jako příslušníci národa, jemuž snášeti bylo mnoho příkoří a ústrků, a proto s tím větší radostí vítali jsme osvobození....

Volám: Važme si svobody své a hledme neúnavnou prací pomáhati na stavbě nového státu, bychom mohli později žíti jak národ kulturně povýšený a spokojený.“

Mnoho lidí tušilo, že práce to bude skutečně těžká, vždyť také za uplynulých sto let jsme svobodu ztratili hned dvakrát a dohromady na dlouhých 47 let. Proto i dnes se nebojme a važme si svobody.

Mgr. Magdalena Naňáková